

- статочности в развитии гестоза. Вопросы гинекологии, акушерства и перинатологии. 2009; 8(4): 45-49.
7. Фаткуллин И.Ф., Галимова И.Р., Федотов С.В., Фаткуллин Ф.И., Гайнутдинова А.В. Кесарево сечение при недоношенной беременности. Акушерство и гинекология. 2009; 3: 46-48.
 8. Якорнова Г.В. Клинико-иммунологические критерии адаптации доношенных новорожденных детей, родившихся от женщин с гестозом: дис..... канд. мед. наук: спец. 14.00.09 - педиатрия. Уральский научно-исслед. Институт охраны материнства и младенчества. Екатеринбург, 2006.
 9. Basso O., Wainberg C.R., Baird D.D. et al. Am. J. Epidemiol. 2003; 157: 195-202.
 10. Freed K.A., Cooper D.W., Brenneke S.P. et al. Mol. Hum. Reprod. 2005; 11: 431.

Гулямова М.А., Хусанова Т.Ш., Ходжиметова Ш.Х., Рузметова Г.Б.
**ПРЕЭКЛАМПСИЯ СИЛИ ОНАЛАРДАН ТУГИЛГАН ЧАЛА ЧАҚАЛОҚЛАРНИНГ
 ЭРТА НЕОНАТОЛ ДАВРДАГИ АДАПТАЦИЯСИНИНГ
 ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ**

Калит сўзлар: чала туғилган чақалоқлар, ҳомиладорлар преэклампсияси, асфиксия, адаптация, неонатал давр

Тадқиқот мақсади - преэклампсияли оналардан чала туғилган чақалоқларнинг эрта неонатал даврдаги адаптациясининг ўзига хос хусусиятларини ўрганиш. Умумий 40 та чала туғилган чақалоқлар текширилиб, улар иккита гуруҳга ажратилди: 20 та чала туғилган чақалоқ преэклампсияли оналардан туғилган (1 - асосий гуруҳ), 20 та муддатида туғилган чақалоқлар преэклампсия бўлмаган оналардан туғилган (2 - солиштирма гуруҳ). Оналарнинг акушерлик анамнези таҳлили, янги туғилган чақалоқларни текшириш, Апгар шкаласи бўйича баҳолаш, лаборатор-клиник ва асбоблар билан текшириш ишлари олиб борилди. Чала туғилган чақалоқларда перинатал патология ва дезадаптация синдром ривожланишига аёлнинг хатарли акушерлик анамнези, преэклампсия, фетоплацентар етишмовчилик ва туғилишдаги асфиксия юқори хавф ҳисобланади.

Gulyamova M.A., Khusanova T.Sh., Khodjimetova Sh.H., Ruzmetova G.B.
**PECULIARITIES OF ADAPTATION PREMATURE NEWBORNS FROM WOMEN WITH
 PRE-ECLAMPSIA IN THE EARLY NEONATAL PERIOD**

Key words: premature newborns, preeclampsia of mother, asphyxia, adaptation, neonatal period

The aim was to study features of early adaptation for premature newborns from women with pre-eclampsia. 40 premature newborns were examined, they were divided into 2 groups: 20 premature newborns were from mothers with pre-eclampsia (group I - main), and 20 full-term children from mothers without pre-eclampsia (group II - comparative), being born at the same period. The analysis of obstetric history for mothers, newborns, the Apgar score, clinical, laboratory and instrumental studies were carried out. High risk factors for perinatal pathology and maladaptation syndrome in premature infants were the presence of obstetric history in women with pre-eclampsia as placental insufficiency, birth asphyxia.

Исмаилова М.А. Тухтаева У.Д., Сулейманова Л.И., Дониева Н.Я.
**МУДДАТИДАН ОЛДИН ТУГИЛГАН БОЛАЛАР РИВОЖЛАНИШИДАГИ
 КЕЧИКИШЛАРНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ ВА УЛАРНИНГ
 ОНАЛАРИНИНГ ЭМОЦИОНАЛ ҲОЛАТЛАРИ**
 Тошкент педиатрия тиббиёт институти

Тадқиқот мақсади. Бола ҳаётининг дастлабки 28 кунда чақалоқлар психомотор ривожланиш хусусиятларини ва улар оналарининг рухий ҳолатини умумий баҳолаш.

Материаллар ва услублар. Тадқиқотлар давомида 30 нафар муддатида ва муддатидан ол-

дин туғилган болаларнинг икки хил вақт орлиғида психомотор ривожланишини Журба (2001) усули билан солиштирма баҳолаш ўтказилди.

Натижалар. $31,7 \pm 2,67$ ҳафта гестация ёшида муддатидан олдин туғилган чақалоқларда ПМР неонатал даврнинг охирига бориб сезиларли даражада яхшиланди. Аммо 70% болаларда сенсомотор, нутқ олди ва мулоқот ривожланишидан орқада қолиш сақланиб қолди, бу эса улар билан реабилитация чора-тадбирлари олиб бориш зарурлигини кўрсатади. Муддатига етмай туғилган 85,8% чақалоқларнинг оналари эмоционал тушкун ҳолатда бўлганлар.

Муддатидан илгари туғилган чақалоқларни парваришlashда замонавий технологияларнинг қўлланилиши ўлим даражасини сезиларли даражада камайтириб, бу болаларнинг яшаб қолиш кўрсаткичини ошириш имконини берди. Шу муносабат билан соғлиқни сақлаш, психология, социология ва фаннинг бошқа йўналишларининг интеграциялашган ёндашуви асосида, муддатидан олдин туғилган чақалоқлар ҳаёт сифатини таъминлаш мақсадида, ривожлантирувчи парваришнинг қўлланилиши неонатологиянинг муҳим афзаллигидир.

Дунёда муддатидан олдин туғилиш ўртача 7-8% дан ошмайди, улардан 32 ҳафталик муддатда туғилиш 3% ни, 28 ҳафта ва ундан кам муддатдаги туғилиш эса 1% ни ташкил қилади [1,3]. Кўпчилик ҳолатларда муддатидан илгари туғилиш бу тўла етилмаган ҳомиланинг “она организмидан ажралиши”га олиб келувчи патологик ҳолатдир. Ҳомиладорлик пайтида она ва ҳомиланинг соғлиғини кузатишнинг оптималлаштирилиши муддатидан илгари туғилишнинг олдини олишда муҳим омил бўлиб ҳисобланади.

Ўзбекистонда тирик туғилишнинг халқаро мезонларига, яъни 500 г вазн ва 22 ҳафталик гестация муддатига ўтилиши, “хавфсиз оналик” дастурининг жорий этилиши, она ва бола саломатлигини муҳофаза қилиш бўйича ишларни ташкил этишдаги туб ўзгаришлар оналар, болалар ва неонатал ўлим кўрсаткичларининг сезиларли пасайишига олиб келди. Қатор тадқиқотчиларнинг фикрларига кўра, боланинг биринчи йилдаги ҳаёти бу – перинатал шикастланиш белгиларининг намоён бўлиш даври бўлиб, бу айниқса тенгдошларига нисбатан солиштирилганда муддатидан олдин туғилган болаларга тегишлидир. Россияда болалар ногиронлигининг марказий нерв тизими зарарланиши бўйича муҳим қиймати (35-40%) перинатал патологиянинг оқибатларига тўғри келади [1-2]. Хавф омиллари орасида муддатига етмаслик оқибатида келиб чиқувчи бош миянинг морфофункционал етилмаганлиги муҳим аҳамият касб этади [5].

Аммо, яшаб қолган чақалоқларда сурункали касалликлар ва болаларнинг ногиронлиги юқорилигича қолмоқда, уларнинг пасайиши бўйича барқарор тенденциялар ҳаттоки ривожланган давлатларда ҳам кузатилмаяпти [4]. Фикрларга биноан, муддатидан олдин туғилган болаларда ҳаттоки бош миянинг шикастланишлари мавжуд бўлмаганда ҳам, нохуш неврологик ривожланиш кузатилади [1-3].

Муддатидан жуда эрта туғилган чақалоқларнинг деярли ярмида нутқ ривожланишининг кечикиши, мактаб ёшида эса ўқиш ва ёзишни ўзлаштиришдаги қийинчиликлар кузатилади [3-4].

Муддатидан илгари туғилган чақалоқларни парваришlashда уларнинг ота-оналарининг психологик ҳолатлари аҳамиятини баҳолаш жуда қийин. Халқаро тажрибалар шуни кўрсатадики, боланинг соғлиғи ҳақида ота-оналарга маслаҳатлар бериш боланинг соғлиғига ижобий таъсир қилиш билан бирга оилада “соғлом муҳит”ни сақлашда ҳам катта аҳамият касб этади.

Тадқиқотнинг мақсади - муддатидан олдин туғилган чақалоқлар психомоторли ривожланиш хусусиятларини ва чақалоқнинг 28 кунлик дастлабки ҳаёти давридаги оналарининг руҳий ҳолатларини умумий баҳолаш.

Материал ва услублар

Тадқиқотлар давомида муддатида ва муддатидан олдин туғилган чақалоқларни икки хил вақт орлиғида психомотор ривожланишини (ПМР) солиштирма баҳолаш ўтказилди: 1) бола ҳаётининг биринчи ҳафтаси; 2) бола ҳаётининг биринчи ойи; 2015 йилдан 2016 йилгача Тошкент шаҳар перинатал марказида туғилган чақалоқлар. Назорат гуруҳини 30 нафар муддатида етиб туғилган чақалоқлар, асосий гуруҳни эса 30 нафар муддатидан олдин (гестацион ёши 25 ҳафтадан 35 ҳафтагача) туғилган чақалоқлар киритилган. ПМРни баҳолаш гўдакнинг ёшига доир ривожланишини миқдорий баҳолаш Л.Т.Журба ва О.В.Тимонин (2001 й.) шкаласига биноан, ривожланишнинг асосий сфералари бўйича,

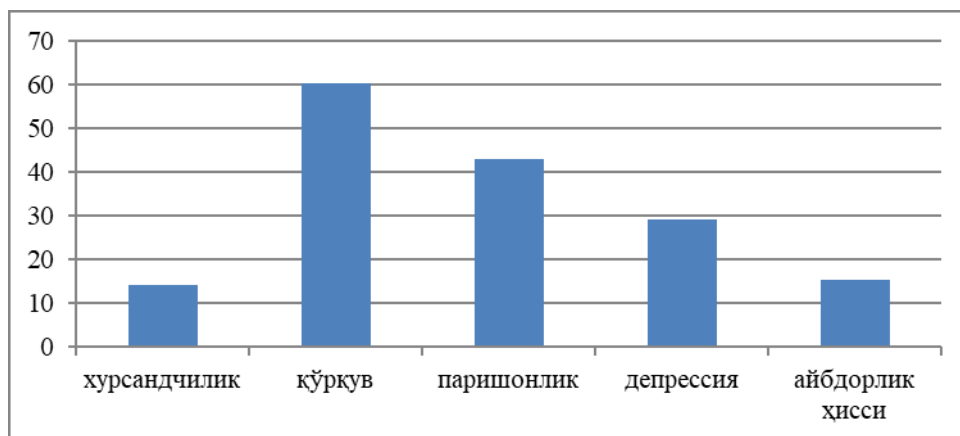
икки хил вақт оралиғида ўтказилган. Истисно мезонлари бўлиб туғма ривожланиш нуқсонлари, МНС туғруқ шикастлари, оғир перинатал касалликлар ҳисобланди.

Олган натижаларимизнинг таҳлилида шу нарса ҳисобга олиндики, янги туғилган чақалоқларда ПМРни баҳолаш натижаларининг ишончилиги фақатгина психомоторли ривожланишнинг ҳақиқий даражасига эмас, балки бошқа қатор омиллар, биологик комфорт даражаси, суткалик биоритм, бола ва шифокорнинг кайфиятига, кўрик ўтказилаётган шароит ва бошқаларга ҳам боғлиқ бўлади. Баҳолашнинг хатолигини пасайтириш учун биз боладаги функция баҳоланишини бир кўрик давомида такрорлаб, қайта кўрикларда ҳам қисқа

интервал билан такрорладик. 58 нафар муддатидан олдин туғилган болалар оналарининг рухий ҳолатларини оналарини махсус ишлаб чиқилган анкета бўйича баҳоладди.

Натижалар ва муҳокама

Оналарнинг чақалоқлар муддатидан олдин туғилган пайтдаги рухий-эмоционал ҳолатлари уларнинг жавобларига қараб баҳолашиб борилди. Фақатгина 14,2% аёллар боланинг туғилганидан хурсандлигини билдирди. 60,3% аёлларда кўркув, 43,1% да парижонлик, 29,3% да тушқунлик ва 15,5 % да айбдорлик ҳисси мавжуд бўлган (1-расм). Текширувлар натижаларидан кўриниб турибдики, оналарда ҳиссий ҳолатларнинг олдини олиш кучайган.

1-расм. Муддатидан олдин туғилган чақалоқлар оналарининг эмоционал статуси (%)

Туғишдан сўнг деярли барча аёллар яқинларининг маънавий кўмагига ва муддатидан олдин туғилган болани парваришlashда жисмоний ёрдамга муҳтож бўлишди.

30 нафар янги муддатидан олдин туғилган

чақалоқларда ПМРнинг миқдорий таҳлили улар ҳаётининг биринчи ҳафтасида муддатига етиб туғилган болалар билан солиштириш орқали олиб борилди (1-жадвал).

1-жадвал

Муддатдан олдин туғилган чақалоқларда эрта неонатал даврдаги ҳаракатли ривожланишини миқдорий баҳолаш (%)

Ҳаракат ривожланиши	Муддатидан олдин туғилганлар, n=30 Кўрсаткичлар (балл)				Муддатида туғилганлар, n=30 Кўрсаткичлар (балл)			
	«3»	«2»	«1»	Ўртача баҳо	«3»	«2»	«1»	Ўртача баҳо
Шартсиз рефлекслар	3,3	33,3	63,3	1,40±0,10	83,3	16,6	-	2,83±0,07***
Мушак тонуси	20,0	66,6	13,3	2,07±0,11	90	10	-	2,90±0,06***
Ассиметрик бўйин тоник рефлекс (АБТР)	63,3	16,6	20	2,43±0,15	100	-	-	3,00±0,00***
Занжирли симметрик рефлекс	100	0	0	3,00±0,00	100	-	-	3,00±0,00

Изоҳ. *** $p < 0,001$ - муддатига етиб туғилган ва муддатидан олдин туғилган болалар орасидаги фарқланишларнинг ишончилиги

Динамик функцияларни ривожланиш кўрсаткичлари бўйича солиштира баҳолаш олиб борилди: шартсиз рефлекслар, мушак тонуси, ассиметрик бўйин тоник рефлекс (АБТР) ва занжирли симметрик рефлекс (ЗСР). Муддатидан олдин туғилган чақалоқларда “шартсиз рефлекслар” кўрсаткичи бўйича ўртача баҳо $1,40 \pm 0,10$ ни ташкил этиб, муддатига етиб туғилган чақалоқлардаги $2,83 \pm 0,07$ ($p < 0,001$) ўртача баҳога нисбатан ишончли равишда 2 баробар камлигини намоён этди. “Мушак тонуси” кўрсаткичи бўйича муддатидан олдин туғилган чақалоқлар муддатига етиб туғилганларга нисбатан паст баҳони кўрсатди, ҳамда мос равишда $2,07 \pm 0,11$ ва $2,90 \pm 0,06$ баллини ташкил этди.

Ҳаракат сферасининг микдорий баҳолашидаги динамик функциялар бўйича балл йўқотилиши муддатидан олдин туғилган чақалоқларда 4 баллдан ошмади (умумий 8-9 балл муддатига етиб туғилганлардаги 12 баллга нисбатан).

Аммо, “нормал” ва “кучсиз” балли чақалоқлар микдори бўйича таҳлил шуни кўрсатдики, муддатидан олдин туғилган чақалоқларда “шартсиз рефлекслар” кўрсаткичи бўйича меъёрига мос келувчи 3 балл 3,3 %ни, муддатига етиб туғилган болаларда эса 83,3% ни ташкил этди. “Мушак тонуси” кўрсаткичи бўйича ҳам муддатига етмай туғилган чақалоқларнинг 20% паст баҳони олган, муддатига етиб туғилган болаларда эса бу кўрсаткич 90% ни ташкил этди. Шундай қилиб, янги туғилган чақалоқлардаги ҳаракатнинг ривожланишини баҳолашнинг солиштира таҳлили муддатидан олдин туғилган болаларда ҳаракат сферасида ривожланишдан ишончли орқада қолиш билан характерланади. Халқаро маълумотларга кўра, когнитив ривожланишнинг кечикиш частотаси қуйидагича: кўкрак орқали озикланадиган 14-39% болаларда 24 ҳафта, 10-30% да 25 ҳафта, 4-24% да 26 ҳафтадан камроқ, 11-18% да эса 29 ҳафтадан камроқ. Муддатидан олдин туғилган болалардаги динамик функцияларнинг бузилиш эҳтимол мианинг ҳомила ичи давридаги шикастланиши (“бош мия нервлари” ва “патологик ҳаракатланишлар” кўрсаткичлари бўйича) билан боғлиқ бўлиши мумкин.

Сенсомоторли ривожланиш бўйича муддатидан олдин туғилган болалар муддатига етиб туғилган чақалоқларга нисбатан орқада қолиши ишончли тасдиқланган бўлиб, сенсо-

моторли реакциялар кўрсаткичлари бўйича балл муддатидан илгари туғилган чақалоқларда $2,20 \pm 0,12$, ўз муддатида туғилган чақалоқларда эса $2,97 \pm 0,03$ ни ташкил этди. Аммо, муддатдан олдин туғилганларнинг фақатгина 33,3%ида “меъёрий”, 66,7%ида эса “кучсиз” сенсомотор ривожланиш кузатилди. Муддатига етиб туғилган чақалоқлар гуруҳида деярли барча (96,6%) болаларда сенсомоторли реакциялар меъёрга мос келган.

Тадқиқотлар давомида чақалоқлардаги психомотор ривожланишнинг муҳим қисмлари – нутқ олди ривожланиши ва мулоқот қилиш қобилиятлари таҳлили амалга оширилди. Л.Т. Журба (2001 й.) методологиясига биноан мулоқот қобилиятлари уйқу ва тетиклик нисбати кўрсаткичлари билан баҳоланади. Муддатидан олдин туғилган чақалоқларда ушбу сферада ривожланиш бўйича сезиларли орқада қолиш аниқланди. Кўрсаткичнинг ўртача қиймати $1,43 \pm 0,12$ ни ташкил этиб, ишончлилик $p < 0,001$ га тенг. Бу кўрсаткич муддатида туғилган болаларда $2,83 \pm 0,10$ қийматни намоён қилган. Муддатидан олдин туғилганларда ёшга оид мулоқот қобилиятларининг меъёрий бўлиши фақатгина 6,6% ни ташкил этиб, ушбу кўрсаткич ўз вақтида туғилган чақалоқларда 90% ни ташкил қилган.

Нутқ олди ривожланишининг қиёсий таҳлили муддатидан олдин туғилган чақалоқларда ($p < 0,001$) муддатида туғилганларга нисбатан яққол кечикишини кўрсатди. Муддатидан олдин туғилган болаларнинг 93,4% да овозли реакцияларнинг кучсиз намоён бўлиши кузатилган бўлса, муддатида туғилган болаларда бу фақатгина 6,6% ни ташкил этди ва 2 балл билан баҳоланди. Шундай қилиб, муддатидан олдин туғилган болаларда нутқ олди ривожланиши ва мулоқот қобилиятининг ўртача оғирлик даражаси мавжудлиги аниқланди.

Хавф омиллари (стигмалар, бош мия нервлари ҳолати ва “патологик ҳаракатлар”) ривожланиш даражаси кўрсаткичлари ҳисобланмайди, аммо МНСнинг ҳомиладорлик давридаги ва туғиш жараёнидаги зарарланиш хавфи мавжуд чақалоқлар гуруҳларини аниқлаш имконини беради. Тадқиқотларда янги туғилган 1ҳафталик чақалоқлар хавф омилларининг микдорий баҳоланиши олиб борилган.

Хавф омиллари бўйича маълумотлар таҳлили муддатига етиб ва муддатидан олдин туғилган чақалоқлар “стигма” кўрсаткичи бўй-

ича меъёрдан четланишларни аниқламади, бу эса эрта туғилган чақалоқларнинг ривожланишидаги аниқланган орқада қолиш генетик детерминацияга боғлиқ эмаслигини исботлашга имкон берди. Бош мия нервларининг (БМН) ҳолати миянинг зарарланиш хавфини кўрсатади. Бизнинг тадқиқотларимизда ушбу кўрсаткич муддатига етиб туғилган чақалоқларнинг 100%да меъёрда эди. Аммо, муддатидан олдин туғилган болаларнинг 46,6% БМН кўрсаткичи бўйича “кучсиз” баҳога эга бўлди. МНТ зарарланишида кузатиладиган “патологик ҳаракатлар” кўрсаткичи бўйича муддатига етиб туғилган чақалоқларнинг 100% ида ва муддатидан олдин туғилган чақалоқларнинг эса 56,6%ида “меъерий” кўрсаткичлар, 43,3%ида

эса кучсиз патологик бузилишлар кузатилди. Шундай қилиб, хавф омилларининг таҳлили шуни кўрсатдики, муддатидан олдин туғилган чақалоқларда ПМРнинг барча сфералари бўйича ривожланиш муаммолари генетик сабаблар билан боғлиқ эмас, бу эҳтимол, муддатидан олдин туғилган чақалоқлар ҳаётининг 1-ҳафтасида МНТ ва мия структураларининг ҳомиладорлик даврида бевосита тўла етилмаганлиги билан боғлиқ.

Янги туғилган чақалоқлар ривожланишининг барча сфералари бўйича умумий баҳолаш уларнинг ривожланишидаги орқада қолишларнинг оғирлик даражасини аниқлашга имкон беради (2-жадвал).

2-жадвал

Солиштирилаётган гуруҳлардаги (%) чақалоқлар ҳаётининг 1 ҳафтасидаги ривожланиш хусусиятлари

Ривожланиш хусусиятлари	Муддатига етиб туғилган чақалоқлар, n=30	Муддатидан олдин туғилган чақалоқлар, n=30
Меъерий (30-27 балл)	93,33±4,71	10±5,67
Хавфли (26-23 балл)	6,67±4,71	46,67±9,42
Орқада қолиш (22-13 балл)	0±0	43,33±9,36

Изоҳ. *** - $p < 0,001$ - муддатида ва муддатидан олдин туғилган болаларнинг фарқлиниш ишончлилиги.

ПМР ни умумий баҳолаш маълумотлари таҳлилига кўра 93,3% муддатига етиб туғилган чақалоқлар ҳаётининг 1-ҳафтасида нормал психомотор ривожланишга эга бўлган, муддатидан олдин туғилган чақалоқларда эса 43,3 %ида психомотор ривожланишда яққол орқада қолиш кузатилган. Шунинг таъкидлаш лозимки, бу орқада қолишлар генетик омиллар билан боғлиқ бўлмасада, лекин МНТ ва миянинг ҳомиладорлик даврида тўла етилмаганлиги билан тўғридан-тўғри боғлиқдир. Муддатидан олдин туғилган болаларнинг 90% психомотор ривожланишнинг барча сферала-

ри бўйича орқада қолишни, айниқса уларнинг 43,33±9,36%ида сенсомоторли ва нутқ олди ривожланишнинг орқада қолган ҳисобига ПМРда яққол кечиши кузатилди.

Динамикадаги микдорий баҳолаш муддатидан олдин туғилган чақалоқнинг ПМР ривожланиши “профили”ни тузади, ёшга оид функцияларни аниқлаб беради. Бизнинг тадқиқотларимизда ҳаракат, сенсомотор, нутқ олди ва мулоқотнинг ривожланиши динамикасининг солиштирма баҳоланиши икки хил вақт оралиғидаги гуруҳларда Л.Т.Журба ва б. (2001 й.) методикасига биноан ўтказилди.

3-жадвал

Муддатидан олдин туғилган чақалоқларни икки хил вақт оралиғида гуруҳидаги ҳаракат ривожланиш динамикасини қиёсий баҳолаш (%)

Ҳаракат ривожланиши	Муддатидан олдин туғилган чақалоқлар, 1-ҳафта, n=30 Кўрсаткичлар, балл				Муддатидан олдингилар 1 ойлик, n=22 Кўрсаткичлар, балл			
	3	2	1	Ўртача баҳо	3	2	1	Ўртача баҳо
Шартсиз рефлекслар	3,3	30	63,3	1,40±0,10	4,5	90,9	4,5	2,00±0,07***
Мушак тонуси	20	66,6	13,3	2,07±0,11	63,6	31,8	4,5	2,59±0,13*

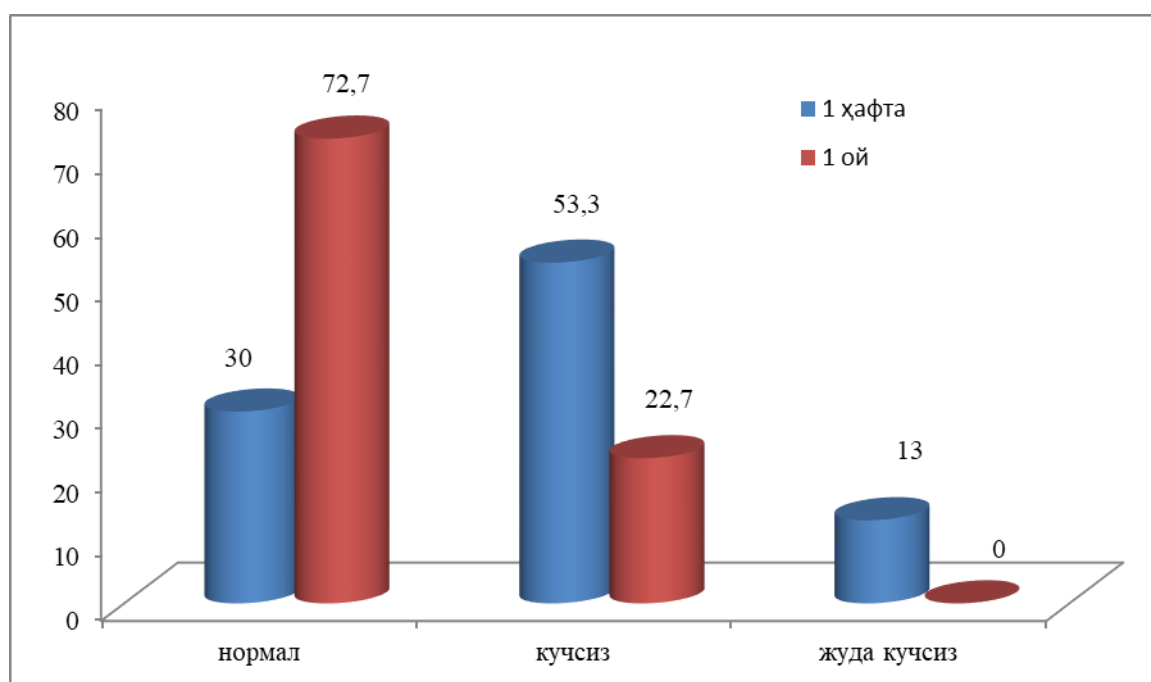
Асимметрик бўйин тоник рефлекс (АБТР)	63,3	16,6	20	2,43±0,15	72,7	22,7	4,5	2,68±0,12**
Занжирли симметрик рефлекс	100	-	-	3,00±0,00	9,09	90,9	-	2,68±0,12***

Изоҳ. *** - $p < 0,001$; ** $p < 0,01$. - муддатига етиб туғилган ва муддатидан олдин туғилган болалар орасидаги фарқланишларнинг ишончилиги

Муддатидан олдин туғилган чақалоқларнинг ҳаракат ривожланишидан “шартсиз рефлекслар” кўрсаткичида ижобий ўзгариш кузатилди ва ушбу кўрсаткич $1,40 \pm 0,10$ баллдан $2,00 \pm 0,07$ баллгача ($p < 0,001$) кўтарилди. Муддатидан олдин туғилган чақалоқларнинг 63,6 %ида ҳаётининг биринчи ойида мушак тонуси меъёр сифатида, яъни туғилган пайтдагига нисбатан 3 маротаба кўп баҳоланди ва ушбу кўрсаткич бўйича ўртача баҳо ишончли равишда $2,59 \pm 0,13$ гача ($p < 0,001$) ўсди. Бунда АБТР, ЗСР кўрсаткичлари бўйича барқарор-

лик кузатилди ва кўрсаткичларнинг ўртача баҳоси “меъёр” атрофида - $2,68 \pm 0,12$ баллни ташкил этди. Шундай қилиб, муддатидан олдин туғилган болаларда неонатал даврдаги ҳаракат ривожланиши динамикасининг ишончли равишда яхшиланиши кузатилди.

Меъёрдан олдин туғилган чақалоқлардаги сенсомоторли ривожланиш динамикасини қиёсий баҳолаш ҳам ижобий ўзгаришларни кўрсатди ва текширилган муддатидан илгари туғилган чақалоқларнинг 72,7% да бу кўрсаткич “меъёргача” кўтарилди.

2-расм. Тадқиқот гуруҳларидаги муддатидан олдин туғилган чақалоқларнинг сенсомоторли ривожланиш динамикасини қиёсий баҳолаш.

Динамикада ушбу кўрсаткичнинг миқдорий ўртача баҳоси ҳам ишончли тарзда $2,68 \pm 0,12$ ($p < 0,001$) қийматгача ортиб, мос равишда “кучсиз” баҳога эга чақалоқларнинг сони тез суръатда камайди (2-1 балл).

Мулоқот қобилияти ривожланиш динамикасининг солиштирма таҳлили эрта туғилган болаларда ҳаётининг 1-ойида ($p < 0,001$) ишончли позитив ўзгаришларни кўрсатди ва ўртача баҳо $1,43 \pm 0,12$ дан $2,27 \pm 0,10$ гача орт-

ди. “Нормал” баҳоланишга эга болаларнинг сони 4 мартага ва 2 баллга эга болаларнинг сони эса икки мартага ошди. Сезиларли даражадаги ижобий ўзгаришлар нутқ олди ривожланишида ($p < 0,001$) ҳам ўз аксини топди, бу ерда “нормал” баҳога эга болаларнинг сони 3 мартага ошди, ўртача баҳо кўрсаткичи эса $2,32 \pm 0,10$ ни ($p < 0,001$) ташкил қилди.

Бачадон ичи ва/ёки интранатал шикастланишлар билан асосланувчи мия зарарланиши-

нинг даражаси “хавф омили” сифатида баҳоланди. Тадқиқот гуруҳларидаги муддатдан олдин туғилган болаларда “стигматик бузилиш”, БМН шикастланиши ва патологик ҳаракатлар кўрсаткичлари бўйича мия зараланишини баҳолаш чақалоқларнинг 1 ҳафталик даврида ва ҳаётининг 1-ойида ҳам ўзгаришларни намоён этмади. Юқорида келтириб ўтилгани сингари эрта туғилган чақалоқлардаги психомоторли ривожланишнинг бузилиши мия ва МНСнинг генетик ва морфофункционал шикастланишлари билан боғлиқ эмас.

Муддатидан олдин туғилган болалар психомотор ривожланишининг бузилишида ўртача ҳомиладорлик даври $31,70 \pm 2,67$ ни ташкил этди ва уларнинг ҳаётининг 1-ойлигида ишончли ижобий динамика билан характерланди. Биргина уларнинг бир ойлик даврида “шартсиз рефлекслар” кўрсаткичи бўйича орқада қолиш сақланиб қолинди ва муддатидан олдин туғилган деярли ҳар учинчи бола ривожланишнинг нутқ олди ва мулоқот қилиш қобилияти сфералари бўйича кечикишни ҳам намоён этди.

4-жадвал

Муддатидан олдин туғилган болалар ҳаётининг биринчи ойлик динамикасидаги ПМР нинг якуний тавсифи

Натижалар	Муддатидан олдингилар, 1-ҳафта, n=30	Муддатидан олдингилар, 1 ойлик, n=22
Ёшга доир норма (30-27 балл)	$10 \pm 5,67$	$27,27 \pm 9,95$
Хавф (26-23 балл)	$46,67 \pm 9,42$	$59,09 \pm 10,98$
Яққол кечикиш (22-13 балл)	$43,33 \pm 9,36$	$13,67 \pm 7,66$

ПМР динамикасининг баҳоланиши тадқиқот гуруҳидаги муддатидан олдин туғилган болаларнинг 1-ойлик ҳаётидаги натижаларни кузатиш орқали ўтказилган. Мия структураларининг тўла шаклланмаганлиги билан асосланган специфик характерли ПМР кечикишининг кўрсатилган даражаси ва унинг функцияси текширилган болаларнинг деярли ҳар иккитасидан бирида намоён бўлди ($p < 0,001$). Болалар орасида ўзининг ёшига доир норма талабларига жавоб бериш миқдори 3 марта ошди, ривожланиш кечикишининг намоён бўлиши эса 1 ҳафталик давридагига нисбатан 3 марта камайишни кўрсатиб, $59,09 \pm 10,98$ гача ошди.

Хулосалар

1. $31,70 \pm 2,67$ ҳафталик ҳомиладорлик даврида муддатидан олдин туғилган болаларда ПМР неонатал даврнинг охирига бориб сезиларли даражада яхшиланди. Фақат $3,3 \pm 9,36\%$ болаларда сенсомоторли, нутқ олди

ва мулоқот асосидаги ривожланиш бўйича хавфлар сақланиб қолди, бу эса улар билан реабилитация тадбирлари олиб бориш зарурлигини кўрсатади.

2. Оналарнинг субъектив баҳо беришларига кўра, ҳомиладор аёлнинг оиладаги стресс ҳолатлари ($46,6\%$), ҳомиладор аёлларнинг гипертензияси ($46,6\%$) ва оғирлаштирилган акушерлик анамнези ($43,1\%$), айниқса кўп маротаба тукқан аёлларда, муддатидан олдин туғишнинг юқори хавф омиллари бўлиб ҳисобланади. Туғишдан сўнг муддатидан олдин чақалоқни дунёга келтирган оналарнинг $85,5\%$ ўзларининг баҳолашларича тушқун рухий-эмоционал ҳолатда бўлишган ва $60,3\%$ аёлларда кўрқув, $43,1\%$ да парижонлик, $29,3\%$ да депрессия ва $15,5\%$ да эса айбдорлик ҳисси мавжуд бўлган. Уларнинг фикрича бу пайтда уларга турмуш ўртоғининг, оиланинг бошқа вакиллари ва тиббиёт ходимларининг ёрдами муҳимдир.

Адабиётлар

1. Баранов А.А., Альбицкий В.Ю., Винярская И.В. и др. Методология изучения качества жизни в педиатрии. Учебное пособие. М., 2008.
2. Баранов А.А., 2004; Зелинская Д.И., 2004: 12-14.
3. Хайретдинова Т.Б., Хабибуллина А.Р., Шайбакова Л.Р. и др. Нервно-психическое и физиче-

- ское развитие детей раннего возраста. Педиатрия. Журн. им. Г.Н. Сперанского. 2015; 94:(2).
4. Donn SM, Chiswick ML, Fanaroff JM. Medico-legal implication of hypoxic-ischemic birth injury. Semin Fetal Neonatal Med. 2014; 19 (5): 317-321.
 5. Кешишян Е.С. Недоношенный ребенок: медико-социальные и психолого-педагогические нерешенные вопросы. Российский вестник перинатологии и педиатрии. 2015; 6: 5-9.

Исмаилова М.А. Тухтаева У.Д., Сулейманова Л.И., Дониева Н.Я.

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАДЕРЖКИ РАЗВИТИЯ НЕДОНОШЕННЫХ ДЕТЕЙ И ЭМОЦИОНАЛЬНОЕ СОСТОЯНИЕ ИХ МАТЕРЕЙ

Ключевые слова: недоношенные и доношенные дети, ОНМТ, ЭНМТ, ПМР, неонатальный период, АШТР, нейросенсорные нарушения, сенсомоторное развитие.

В данной статье выявлено снижение качества жизни недоношенных детей во все возрастные периоды по различным параметрам; выявлены задержки развития детей (речевой, когнитивной, психомоторной сфер). Снижение качества жизни недоношенных детей были детерминированы особенностями их выхаживания в критическом пост концептуальном периоде. После родов матери недоношенных детей, по оценке самих женщин, находились в подавленном психо-эмоциональном состоянии, что проявлялось чувствами, растерянности, депрессии и вины.

Ismailova M.A. Tuhtaeva U.D., Suleymanova L.I., Donieva N.Ya.

CHARACTERISTIC OF DELAYED DEVELOPMENT FOR PREMATURES AND THE EMOTIONAL STATE OF THEIR MOTHERS

Key words: premature and full-term babies, VLBW (very low body weight), ELBW (extreme low body weight), PMD (psychomotor development), neonatal period, ACTR (asymmetric cervical tonus reflex), neurosensory impairment, sensorimotor development.

The article deals with revealing a decline in quality living of premature babies at all age periods by various parameters: the development retardation of children (speech, cognitive, psychomotor). The decline in living quality of premature babies was determined by peculiarities of their care in critical period. By the evaluation of premature's mothers themselves they were in depressive, psycho-emotional state that was displayed with sense of confusion, depression and guilt.

Салихова К.Ш., Ишниязова Н.Д., Мирзахмедова Д.М., Абдурахманова Ф.Р,
Умарова Л.Н., Агзамходжаева Б.У.

ПЕРИНАТАЛЬНЫЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ БРОНХОЛЕГОЧНОЙ ДИСПЛАЗИИ У НОВОРОЖДЕННЫХ

Республиканский специализированный научно-практический
медицинский центр педиатрии;
Ташкентский педиатрический медицинский институт

Цель исследования. Изучение наиболее значимых факторов, способствующие развитию БЛД.

Материалы и методы. Для решения поставленной цели обследовано 78 недоношенных новорожденных. Гестационный возраст новорожденных варьировал от 26 до 33 недель, масса тела при рождении в зависимости от срока гестации была в пределах от 800-1750 г., длина тела - от 32 до 44 см.

Результаты. За период наблюдения в возрасте 30-45 дней у 19 (24,3%) новорожденных сформирован БЛД, который установлен на основании анамнестических данных, сохранения в возрасте 28 суток жизни симптомов дыхательной недостаточности (тахипное, хрипы при аускультации, ретракция грудной клетки при дыхании и др.), наряду с характерными рентгенологическими изменениями и необходимостью в кислородной поддержке.